

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Conclusio affirmativa statuitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

tute studiositatis (sicut orare à virtute religionis) A vel quatenus exercetur secundum regulas illius: Ergo & ignorate secundum se non est malum morale & peccatum, sed solum in est à vitio opposito studiositati, quod dicitur negligentia, & in quantum sub illo cadit, & ei subest. Unde sicut supra disp. 3. art. 4. dicebamus, omissionem missæ contingente in somno, & in ipso inditectè volitam, non solum in causa, sed etiam in seipsa esse peccaminosam, quamvis id non habeat à se, sed à causa, seu dependenter ab illa; ita in præsentī asserimus, ignorantiam actualem vincibilem eorum quæ scire tenemur, esse formaliter in seipsa peccatum omissionis, quamvis id non habeat à se, seu secundum se, sed dependenter à causa, in qua libera & voluntaria est, nimirum à negligentia sciendi ea quæ scire tenemur. Ex quo soluta manent argumenta, quæ fieri solent in contrarium.

ARTICULUS II.

Utrum quoties voluntas peccat, præcedat aliquis error practicus, vel saltem aliqua inconsideratio in intellectu?

Notandum primò, in intellectu quadruplicem posse reperiri defectum: Primus dicitur pura nescientia, quæ est carentia cognitionis eius quod quis non tenetur scire, & convenit omni intellectui creato, sive humano, sive angelico, respectu alicujus objecti, ut articulo præcedenti vidimus. Secundus appellatur ignorantia, quæ est privatio cognitionis habituales quam quis habere debet. Tertius dicitur error, qui est iudicium de aliqua re aliter quam est. Quartus vocatur inconsideratio, quæ est privatio actualis considerationis, quam quis debet habere circa objectum, quod habitualiter cognoscit.

Notandum secundò, duplicem distingui errorem; unum speculativum, quo quis iudicat licere quod non licet, v. g. furtum esse licitum: aliam practicum, quo iudicat hic & nunc faciendum esse quod non licet; sicut quando aliquis iudicat sibi hic & nunc conveniens esse furari. His præmissis, fit.

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur, non posse voluntatem peccare, nisi aliquis error practicus, vel saltem aliqua inconsideratio seu inadvertentia, in intellectu præcesserit. Ita communiter docent nostri Thomistæ contra plures ex Recensionibus, & colligitur ex Aristotele 1. Ethic. cap. 3. ubi ait: *Omnis pravus est ignorans: cui conformis est illud Proverb. 24. Errant omnes qui operantur iniquitatem. Ubi Cajetanus hæc scribit: Quia error ad intellectivam partem pertinet, ex hac autoritate scripturæ habetur quod omnis malus errat: consonant Philosophi, dicentes quod omnis malus est ignorans. Favet etiam D. Thomas 1. p. qu. 63. art. 1. ad 4. ubi sic ait: Peccatum mortale in actu liberi arbitrii contingit esse dupliciter: uno modo ex hoc quod aliquod malum eligitur, sicut homo peccat eligendo adulterium, quod secundum se est malum; tale pecca-*

tum semper procedit ex aliqua ignorantia, vel errore; alioquin id quod est malum non eligeretur ut bonum... Alio modo contingit peccare per liberum arbitrium, eligendo aliquid quod secundum se est bonum, sed non cum ordine debite mensura aut regula... sicut si aliquis eligeret orare, non attendens ad ordinem ab Ecclesia institutum: & huiusmodi peccatum non præcigit ignorantiam, sed absentiam solum considerationis eorum quæ considerari debent: & hoc modo peccavit Angelus convertendo se per liberum arbitrium ad proprium bonum, absque ordine ad regulam divine voluntatis. Quibus verbis S. Doctor aperte docet omne peccatum aliquem defectum in intellectu supponere; in humano quidem, defectum erroris practici; in angelico verò, quantum ad primum peccatum, defectum duntaxat inadvertentiæ seu inconsiderationis.

Ratio etiam, suadet: Cum enim voluntas sit appetitus rationalis, sequens ductum & directionem intellectus, nunquam eligit aut respuit aliquod objectum, nisi intellectus iudicet hic & nunc aliud esse amplectendum vel respiciendum: Ergo quotiescumque homo peccat eligendo aliquod objectum malum, & recta rationi dissonum, puta adulterium, aut furtum, debet intellectus iudicare hic & nunc aliud esse eligendum: Sed iudicium quo iudicatur aliquid esse eligendum, quod secundum rectam rationem non est eligendum, est falsum & erroneum: Ergo in omni peccato, quo aliquod objectum moraliter malum eligitur, debet esse iudicium practicum erroneum, subindeque aliquis error practicus.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio ex doctrina quam tradit Nazarius 1. p. qu. 63. art. 3. contr. 1. Omnis electio voluntatis, quæ bonum aliquod particulare eligitur, supponit aliquem discursum formalem aut virtuales intellectus practici, qui ex duabus constat præmissis, unâ universali, quæ dicat bonum esse amandum & prosequendum, & alterâ particulari, quæ dicit, hæc actio hic & nunc in particulari est mihi bona & conveniens, ex qua sequitur hæc conclusio regulans electionem: Ergo talis actio hic & nunc à me exercenda est. Sicut ergo in speculativo error vel falsitas, quæ est in conclusione, reducit ad falsitatem vel errorem, qui continetur in alterâ præmissarum; ita in moralibus omnis electio prava, & difformis regulis morum, debet procedere ex aliquo errore practico, seu iudicio practico falso, quod in aliqua præmissarum contineatur. Unde sicut in isto syllogismo speculativo: *Nallum animal præter rationale est risibile; Sed homo non est animal rationale: Ergo homo non est risibilis.* error qui est in conclusione, reducit in iudicium falsum & erroneum, quod continetur in Minori; ita & in isto syllogismo practico, quem homo quotiescumque peccat, vel formaliter, vel virtualiter format: *Bonum est prosequendum: Sed elicere hic & nunc hanc actionem difformem regulis morum, puta furtum, vel adulterium, est mihi bonum & conveniens; Ergo hic & nunc à me exercenda: falsitas & error practicus qui est in conclusione, reducit ad iudicium falsum & erroneum in minori propositione contentum.*

Dices, tale iudicium non esse falsum aut erroneum, qui solum dicat voluntati hanc actionem esse utilem, aut delectabilem sensui, vel appetitui; in quo iudicio nulla continetur falsitas,

20.

21.

22.

tas, vel error, cum revera furtum utile sit, & adulterium delectabile.

Sed contra: Ille qui committit furtum, vel adulterium, non solum existimat furtum esse sibi utile, & adulterium delectabile, sed etiam practicee judicat illud hic & nunc a se esse eligendum, & bono honesto, ac observationi legis divinae perferendum; alioquin voluntas, utpote appetitus rationalis, sequens ductum intellectus, talem actum non eligeret, nec bono honesto & observationi legis divinae ipsum praeferret: At in tali iudicio Error practicus manifeste reperitur, cum recta ratio & prudentia dicent oppositum: Ergo quotiescumque homo peccat eligendo aliquod objectum, vel actum moraliter malum, puta furtum, vel adulterium, aliquis error practicus in ejus intellectu reperitur.

23. Dixi, quando homo peccat eligendo objectum vel actum moraliter malum, quia si peccet eligendo aliquid de se bonum, sed non cum ordine debito, non est necesse quod habeat errorem practicum in intellectu, sed sufficit quod in eo sit aliqua inadvertentia aut inconsideratio, ut de primo peccato Angelorum docet D. Thomas loco citato, & nos in tractatu de Angelis ostendimus. Unde consulto in conclusione diximus, non posse voluntatem peccare, nisi vel aliquis error practicus, vel saltem aliqua inconsideratio, in intellectu praecesserit.

Disp. 11.
Art. 4.

Quod potest amplius confirmari, & hoc exemplo suaderi. Si esset aliquis caecus ex natura sua determinatus ad sequendum ductum alterius, non posset deficere, & a via aberrare, nisi deficiente & aberrante ductore: Sed voluntas est potentia caeca, ex natura sua determinata ad sequendum ductum intellectus; objectum enim specificativum illius est bonum sibi, ab intellectu propositum: Ergo non potest in ordine morali deficere nisi in intellectu aliquis defectus erroris vel inconsiderationis praecedat.

Addo quod in omni peccato quaedam imprudentia reperitur: unde Proverb. 1. peccatores stulti & imprudentes appellantur; & Gregorius lib. 15. moral. cap. 23. Omnis peccator (inquit) stultus fuit in culpa. Ergo cum prudentia sit dirigere rationem practiceam in ordine ad agibilia ab homine, sicut ars illam dirigit in ordine ad factibilia, oportet quod in omni peccato aliquis defectus rationis practiceae, subindeque error practicus, vel saltem inconsideratio reperitur.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

24. Obijciunt in primis Adversarii aliqua testimonia, in quibus dicitur homines peccare scienter & ex industria: Jacobi 34. Quasi de industria recesserunt ab eo, & vias ejus intelligere noluerunt. Et Proverb. 2. Latantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Item voluntatem respicere quod ratio approbat, juxta illud Medae apud Poetam, Video meliora, proboque, deteriora sequor; & istud, Athenienses sciunt quae recta sunt, sed non faciunt: Ergo potest voluntas peccare, nullo existente errore in intellectu.

25. Sed haec nullius sunt roboris: debent enim intelligi & explicari de cognitione speculativa, vel de practica universali, cum qua stat in in-

A intellectu peccantis error practicus in particulari, seu iudicio practicum, quo judicat hic & nunc esse sibi eligendum aliquid, quod revera eligendum non est. Unde D. Thomas supra citatus 1. p. qu. 63. art. 1. ad 4. sic ait: Errat quidem adulter in particulari, eligens hanc delectationem inordinati actus, quasi aliquid bonum ad nunc eligendum, propter inclinationem passionis aut habitus; etiamsi in universali non errat, sed veram de hoc sententiam teneat.

Obijciunt secundo: Si quotiescumque homo peccat, aliquis error in ejus intellectu praecederet, omnis peccator esset haereticus, & quoties homo incideret in peccatum, toties laberetur in haerem: Sed hoc est falsum & absurdum; cum multi fideles peccent in moralibus, & tamen a fide non deficient: Ergo & illud.

Hoc etiam argumentum frivolum est: nam cum error, qui in intellectu peccantis existit non est speculativus, sed practicus; nec fidei, sed solum rectae rationi & prudentiae adversetur, peccatorem, infidelem, vel haereticum non reddit, sed stultum potius & imprudentem, ut ex testimonio supra adductis patet.

Obijciunt tertio: Homo potest velle aliquid sibi utile, aut delectabile, de quo certo scit, certoque considerat, & esse sibi utile aut delectabile, & esse contrarium rectae rationi: Ergo potest peccare, nullo existente errore vel inconsideratione in ejus intellectu. Consequentia videtur perspicua. Antecedens etiam patet, tum in his qui peccant cum remorsu conscientiae & tristitia, aut cum expresso culpae & poenae contemptu: tum etiam quia objectum voluntatis non solum est bonum honestum, sed etiam bonum utile & delectabile.

Respondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens: potest peccare nullo existente errore in ejus intellectu, errore speculativo, concedo: errore practico, nego. Licet enim intellectus peccantis speculativè judicet objectum quod eligat, vel actum, esse malum moraliter; practicee tamen judicat sibi bonum & conveniens esse hic & tunc illud eligere, & bono honesto praeferre, ut in probatione nostrae conclusionis ostendimus.

Instabis: Posito iudicio practico, dictante hic & nunc Deum esse amandum, cum hic & nunc instat praecipuum dilectionis, voluntas, cum sit libera, potest elicere actum odii, vel actum dilectionis suspendere: Ergo nullo praesupposito errore, etiam practico, potest peccare.

Respondeo distinguendo Antecedens: Potest elicere actum odii, vel actum dilectionis suspendere, potentia antecedenti, & in sensu diviso, concedo: potentia consequenti, & in sensu composito, nego. Posito enim iudicio practicee practico in intellectu de elicendo actu amoris, voluntas infallibiliter illum elicit; cum iudicium illud sit de se efficax, & habeat rationem imperii, saltem virtualis: non destruitur tamen ejus libertas, quia talis necessitas seu infallibilitas non provenit ab extrinseco, sed ab ipsa voluntate, quae sicut applicuit intellectum ad illud iudicium ita potuit ipsum applicare ad oppositum.

Obijciunt ultimo: Si quotiescumque homo peccat, praecederet aliquis error practicus in ejus intellectu, nullum daretur peccatum ex pura malitia, sed quodlibet ex ignorantia procederet.